

rum. Resp. dist. ant. evidens est, debere credi aliquid supernaturale, obligatione orta ex conscientia recta, neg. ant. ex conscientia, vel recta, vel erronea, conc. ant. & neg. cons. Rem explico in exemplo. Mala est argumentatio: *Evidens est, debere aliquando aliquem mentiri pro salute proximi servanda: ergo evidens est, religionem Catholicam esse falsam, quæ docet, nungam licere mentiri;* licet enim antecedens negari non possit; cum facile possit contingere, ut debet mentiri ruficus, si ex conscientia erronea judicit, sc̄ ad id obligatum pro salute proximi; at quia hæc obligatio tantum oritur per accidens, ex conscientia erronea, tamen verum est, quod simpliciter nungam aliquis obligetur ad mentendum, scilicet per se, & ex conscientia recta: sive veritas Catholicæ manet intacta: imò Catholicæ fides, quæ docet, per se simpliciter nungam licitum esse mentiri, docet simul, per accidens in casu conscientia erronea debere aliquando aliquem mentiri: quia tamen huic obligatioi causa dat error, hinc obligatur aliquis ad aliiquid materialiter malum.

485. Jam à pari dico, etiam malam esse argumentationem in objectione addu, etiam; nam philosophus quidem docet quod simpliciter, & per se, nihil sit credendum supernaturale, aut supra captum: at non docet, quod nemo unquam in illis circumstantiis, etiam per accidens concurrentibus, debeat credere, aut saltu conari ad credendum aliquid, quod est supernaturale, vel supra captum rationis: imò potest omitti, quod juxta doctrinam philosophi debat credi, vel poni conatus ad credendum, aliquid supernaturale, in iis circumstantiis, in quibus id appareat evidenter credible, & credendum. At quia non est evidens, an ille circumstantia tendant ad verum, vel falsum: & an illa obligatio sit ex conscientia recta, vel sit tantum ex conscientia erronea (cui scilicet obligationi causa dederit error) etiam non est evidens, an illa fides adhibetur falso, an vero; unde, sicut juxta doctrinam Catholicæ simpliciter rectè agunt, qui nungam mentiuntur, quando non habent unquam illam conscientiam erroneam, ita juxta philosophum simpliciter rectè credunt, qui nungam aliquid supernaturale credunt, quando nungam ipsis aliquid tale appareat evidenter credible.

486. Ex quibus ad minimum sequitur, evidens non est, quod ii, qui nibil unquam audiverunt de motivis credibilitatis nostræ religionis, & conformiter purò philosophi vivunt (quales nullos dari non est evidens) non habeant veram religionem: est tamen evidenter credibile, quod eam non habeant; quia religio nostra tot signis maximis insignis, debet evidenter præferri alteri, quæ his omnibus est definita, & probabilis nullibi datur.

Replicabis. Non potest dari obligatio ex conscientia erronea ad aliquid supernatura-

le; cum hoc necessario sit verum. Resp. neg. ill. Etsi aliquid sit verum, si tamen non sit revelatum, non datur obligatio ad id credendum, nisi ex conscientia erronea. Resp. 2. & melius, iterum nego illatum. Licet ex conscientia erronea non possit dari obligatio ad credendum aliquid revera supernaturale, posset tamen dari obligatio ad conatum credendi aliquid apparetur supernaturale, quod revera non est tale: & haec sola obligatio videtur debere juxta doctrinam philosophi admitti, in casu conscientia recta ipsum erronea. Sic posset etiam ruficus, in religione Catholicæ educatus, si audisset v. g. à suo parochio, Spiritum S. assumptum naturam columba, sicut Verbum assumptum nataram humanam, ex conscientia erronea obligari, ad conatum credendi eam S. Spiritu incarnationem, licet actum fidei revera elicere non posset. At juxta philosophum nungam datur ex conscientia recta obligatio ad conatum cre-

ARTICULUS IV.

Quale Judicium Credibilitatis actum fidei procedere debeat.

487. **C**onmuniuitate Theologi anquirunt prececedens aliquod dictamen intellectus, seu, ut vocant, judicium credibilitatis, quo homo, hic & nunc, agnoscit, se posse, & sapere etiam, se debere credere ob testimonium DEI; quo supposito voluntas progradientur ad eliciendam piam affectionem, qua sibi imparet actum fidei. An vero hoc judicium debet esse formale, seu actus verè compositus, & affirmativus, vel negativus: an vero sufficiat judicium tantum virtuale, seu equivalenter tale, sive apprehensione simplex, non qualisunque, sed iuativa, & quidem talis, que de se fundare possit judicium moraliter certum, de credibilitate religionis, si voluntas tale judicium velit imperare, non ita autores convenient.

488. Equidem hac controversia generalior est, & infinitius etiam de aliis actibus voluntatis, supponentibus præsumum actum intellectus, voluntatem illustrantis: & autores, qui ad alios actus voluntaris requirunt judicium formale, idem etiam requirunt ad piam affectionem: qui vero id necessarium negant ad alios actus voluntatis, etiam negant, necessarium esse ad piam affectionem. Suarez in 1. 2. tract. 2. de voluntario, & involuntario disp. 6. sec. 5. n. 4. ait, excepto Scoto, reliquæ Theologos (quibus ipse assentitur) requiriere formale judicium, idemque etiam requirent S. Thomam 1. 2. q. 10. art. 3. in corp. ubi revera Angelicus actum illum nominat judicium rationis, & semper utitur verbo *judicare.*

At vero Raslerus in norma recti disp. 2. q. 4. art. 1. n. 66. citat præter Scotum etiam

etiam alios, negantes necessitatem judicandi dixerat talis, quibus etiam ipse n. 69. accedit, & fuisse hac de re agit. Nimirum prolixum foret, omnes incidentes has questiones pro dignitate resolvere: videantur ipsi autores citati, & præterim Raslerus, qui n. 69. cum Suarez in eo convenit, quod falem ordinariæ judicium credibilitatis, formaliter tale, elicatur; quia vix unquam contingit, ut habens apprehensionem simpli- cem, dicto modo suaevam, non eo ipso impetrat sibi judicium verè compositivum, atque formale; cum natura simus ita compari- at, ut, quando objectum moraliter certum nobis apparet, nec periculum erroris apprehenditur, eidem semper, ut falem plerumque alieniamur. Nos modò abstrahimus ab eo, an judicium formaliter, an virtualiter tale sit, & de ejus, qualecumque sit, necessaria certitudine quarumvis.

489. Dico 1. Non sufficit judicium credibilitatis tantum probable. Ita defa- cto Theologi omnes post Innocentium XI. qui damnavit hanc propositionem 21. *Affen- sis fidei supernaturalis, & utilis ad salu- tem, stat cum notitia solum probabile re- ve- lationis, immo cum formidine, qua quis for- midet, ne non sit locutus DEI:* ergo debet dari major notitia, sive judicium plus quam probable de eo, quod detur revelatio- nis, aut locutio DEI. Confir. In senten- tia oppositi posset homo justus credere cer- titudinem fidei, seu elicere actum fidei de eo, quod sit in gratia, abique speciali revelatio- ne: hoc est contra Tridentinum *seff. 6. c. 9.* prob. ma. multis probabilis esse potest, quod non peccaverint mortaliter, vel quod elicerunt actum charitatis, qualis ad justifi- cationem sufficit: adeoque, quod conti- neantur in universali revelatione de eo, quod omnis expers peccati mortalisi, vel eliciens talum actum charitatis, sit in gratia: ergo. Et licet, casu quo illa probabilitas non attingeret veritatem, non concur- rent principia supernaturalia ad actum falsum, tamen concurrerent ad actum fidei, casu quo probabilitas veritatem attingeret: quod cum in plurimis sit, plurimi talum actum fidei elicere possent: quod non congruit cum Tridentino.

490. Dico 2. Sufficit certò judicium credibilitatis, quod haberet à doctis, ex ri- te perennis omnibus motibus credibilitatis. Ita omnes; nec enim plus aliquid exigunt posse: & hoc dicitur *judicium credibilitatis absolute;* quia motiva credibilitatis abso- lute omnem intellectum non pertinacem convincunt, ut judicet, quod evidens sit, non posse prudenter conferi, quod DEUS permittere posse, omnem illam apparentiam veritatis pro falsa religione, que habetur pro Catholicæ: imò ut judicer evidens esse, quod neque possit prudenter dubitari, an non DEUS eam apparentiam permittere posse. Rursus motiva ita evincunt, ut nec prudenter dubitare quis possit, non tantum de hoc, an prudenter hanc religionem credere possit (hoc enim omnino est evi- den-
dens, & excludit etiam dubium imprudens) sed neque de eo, an detur revelatio; quia prudenter dubitari non potest, quod DEUS verè locutus sit ea, quæ tantis signis sunt confirmata. Etsi autem hoc judicium credibilitatis absolutæ, debet haberi ab Ecclesia; cum ipsa non possit, nec invincibiliter, induci in errorem, vel falsum; eo quod debet esse columnæ veritatis: attamen non est necessarium, ut tale judicium habeat quisvis homo privatus, ut mox dicemus.

491. Dico 3. Non est necessarium ad actum fidei judicium credibilitatis absolute, modò explicatum, ita rursus omnes. Prob. conclusio. Rustici homines, paulò radiores in rebus sacris, ita omnia non perpen- dunt, nec ita penetrant, ut ex illis habeant tantam apparentiam credibilitatis, ex merito suorum motivorum, corùmque pe- netratione, ut omnino semper positivè ju- dicent, non posse se prudenter dubitare de eo, quod non possit dari tanta apparentia credibilitatis, pro falso, quanto pro vero articulo: imò hoc in particularibus articulis non habent omnes etiam valde alias do- cti: quin etiam, ut recte ait Raslerus de ultima resolutione fidei. n. 267. multis id ob ingenii tarditatem fore impossibile: & tamen isti homines elicunt veros supernaturales actus fidei: ergo hoc judicium non est necessarium. Hinc recte Suarez de fide disp. 4. sec. 5. n. 8. docet, evidentiam, ut vocatur, credibilitatis, non esse æqualem in omnibus, nec eodem modo postulandam à simplicibus, & à sapientibus: ac adit, simplicibus fatus esse, quod videant sapientissimos viros, & multitudinem Christianorum, hanc fidem amplecti, ut indubitam, & infallibilem: & quod audiant, esse confirmatam multis miraculis, hōcque ipsa sit moraliter, & humano modo certum: si mīlque intelligent, doctrinam talēm conser- tanter esse ratione.

492. Et sane multum est, si omnes simili- ces rustici hac omnia ab Eximio allata pe- netrent: certè communiter fundatur corum judicium credibilitatis in testimonio paro- chi, concionatoris, catechista, parentum, aut forte aliorum non multorum, & vicinorum (nam multi, saltu donec satis adole- scant, extra suum pagum vix prodeunt) à quibus audiunt, hos, vel illos articulos, esse à DÉO revelatos, & firmissime credendos. Si eorum instructores sunt diligentes, insu- per addunt, unam Catholicam religionem esse infallibilem, & ab assistentiis Spiritus S. directam: ad hoc autem probandum, proponunt subinde unum, aut alterum moti- vum credibilitatis, ex adductis à n. 227. e. g. miracula: quando autem in particu- lari proponunt aliquod mysterium, solum ordinariè dicunt, Ecclesiam ita docere. Hac autem omnia, cum præterim fundentur in auctoritate unius parochi, vel paucorum hominum, sepe non doctorum, certè non sunt argumenta tam potentia, ut doctum etiam persuadere possent, ad judicium suprà- dictum
T 2

dictum ferendum: adeoque judicium illud evidens absoluta credibilitatis, simplicibus necessarium non est, nisi velis dicere, plurimos nunquam illum actum fidei elicere.

493. Dico tamen 4. Omnes fideles, etiam rudes, habent judicium aliquod proximum, seu practicum, moraliter evidens, vel moraliter certum, quo judicant, se, hic & eunc posse, imo & debere, religione Catholica unicē, & firmissimē, tanquam a DEO revelata, credere, itarursus omnes. Dixi moraliter evidens, vel moraliter certum; quavis hac duo in actibus naturalibus videantur esse eadem, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 663. & soli actus supernaturales, maximē actus fidei, possint esse certi, & non evidentes. Prob. conclusio. Si non sufficit dictamen, vel judicium tantum probabile, debet samē est moraliter evidens, aut certum: sed illud non sufficit: ergo, ma. est clara; quia non datur medium, mi. est probata. n. 489.

Hoc autem dictamen quo modo rudes possint habere, sic explicatur. Audient ex una parte hi homines parochum, catechistam, concionatorem, vel parentes, aliosque, inter quos versantur, conflantere, ac sérō affirmare, ac sape inculcare, DEUM religionem nostram (vel articulum aliquem fidei in particulari) revealasse, & exigere ab hominibus fidem firmissimam, ac omnis dubii, seu formidinis deliberate exclusivam, ita, ut talis fides omnino sit ad salutem necessaria. Si addatur unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis n. 227, utique melius sit, & utique fieri deberet: sed eamē ista motiva revera existere, iterum tantum habent tales homines ex auctoritate parochi, vel parentum &c.

Ex altera parte, talibus hominibus ruditibus ordinariē, vel saltē sapissimē, non solet occurre prudens ratio dubitanū (sic enim probat experientia) ne forte instructores sūt fallere velint, aut fallantur: consequenter excludunt omnem formidinem, & judicant absque omni dubio, se recte facere ista credendo, & debere etiam credere: sicut, si parochus, vel parentes, dicant, festum incidere in talem, vel talem diem, si non occurrit ratio ulla prudens dubitandi, planē absque dubio rustici judicant, se debere eum diem tanquam festum celebrare, & si id non facerent, se peccatores.

494. Potest ulterius rudit, suo simplici modo, facere discursum, & equivalentem huic discursui: *Rudes debent in dubiis sequi eos, quos prudenter judicant esse sapientes: & prudenter iros sequuntur, quandiu iros non occurrit ratio formaandi, ne illi fallant, aut fallantur: sed ego sum rudit in rebus fidei, & necessarii ad salutem: & prudenter iudico, parochum, vel etiam parentes, esse sapientes, & in his rebus recte instructos, nec habeo ullam rationem dubitandi, quid fors fallant, aut fallantur: ergo debo, eos sequi, & prudenter eos sequor: sed mihi dicunt, istam religionem esse veram: ergo etiam in hoc puto prudenter eos sequor, & credo, hanc religionem esse veram*.

Quoddam in aliquo casu rudi homini, sequam fidem prudenter amplexus est, incidet ratio dubitandi, tunc in primis ait Apostolus 1. Corinθ. 10. v. 13. *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur, vos tentari super iā, quod patet;* deinde Theologi communissime dicunt: *Faciēti, quod est in se, DEUS non negat gratiam.* Itaque, si talis homo fecerit, quod est in se, DEUS ipsi non debet, ut dubio suo liberetur. Ut autem faciat, quod est in se, debet in primis servare legem naturalem: DEUM colere, & amare: etiam orare: doctos viros confundere &c. quia, si fecerit. DEUS ipsi non debet; hinc

495. Dico 5. Si rudes non habeant aliunde fundamentum, ad eliciendū judicium credibilitatis sufficiens, tunc DEUS supplet defectum per species, seu illustrationes suavissimas. Ita Suarez disp. 4. de fide sec. 5. n. 9. & seq. Gormaz de virt. Theol. n. 468. & 605. Cardenas, Rassler, & alii ab his citati. Explicandum hīc magis, quod jam dictum n. 105. scilicet, non omnem illustrationem Divinam esse locutionem DEI. Ratio est primo; quia ad omnem actum supernaturale praequiritur illustratio Divina, adeoque etiam præviē ad piam affectionem: sed ista illustratio non potest esse locutio DEI: ergo non omnis illustratio est locutio DEI.

Prob. mi. Si illustratio prævia ad piam affectionem efficit locutio DEI, adeoque se habet ut quod (nam omnis locutio prudens se ipsam exhibet tanquam objectum formale, ob quod credatur) tunc judicium, ad quod illa illustratio concurrit, & quo e. g. catechumenus prima vice supernaturaliter judicat, se honestè impetrare actum fidei, fore actus fidei Theologica; quia nitetur locutione Divina: hoc autem est impossibile; quia non datur actus fidei ante primum actum fidei: ergo. Et quamvis forte posset responderi, non debere piam affectionem procedere judicium formaliter tale, (quod videtur requiri ad hīc dictam locutionem, que debet esse propositio, seu secunda mentis operatio) sed tantum apprehensionem, ut omnissimus supra n. 487. & 488. tamen etiam ipsi auctores, qui siudū defendunt, dicunt, id rarissimē fieri, ex rationibus ibidem adductis: ergo saltē sapienti, vel ordinariē elicetur, actus fidei ante piam affectionem: quod ipsam non potest admitti.

Secundo. Illa sola illustratio Divina est strictè dicta locutio DEI (nam in sensu latiori potest qualibet ita vocari) qua est manifestatio conceptus Divini, & quidem talis, ut manifeste rem in conceptu Divino, seu significet rem ut substantiem conceptui Divino, prout docent Logici, agentes de signis: atque non omnis illustratio Divina est talis; nam per multas intelligimus res, non ut substantiae conceptui Divino, nec in conceptu Divino, sed prorsus praescindimus à conceptu Divino, & res cognoscimus in aliis motivis, e. g. credibilitatem religionis Catholica in miraculis, in Sacra Scriptura, in auctoritate SS. Patrum: ergo, vide Gormaz de virt. Theol. n. 480.

496. Tertiō. Illustratio Divina, que sit locutio DEI, debet, vel exercitē, vel reflexe, se ipsam proponere ut revelationem: seu intellectum ita illustrare, ut hic non tantum agnoscat illam rem, circa quam datur illustratio, sed etiam, ut agnoscat, eam illustrationem esse locutionem DEI: atque ita, ut ab hac, tanquam a testimonio Divinae auctoritatis, moveatur ad assensum; quo casu dicitur esse illustratio se habens ut quod, seu ut objectum, & motum: non vero tantum ut quo, seu ut applicatio moti: at plurime illustrations Divina non ita se habent ut quod, nec ullo modo se discernibiliter proponunt, tanquam revelations Divinas: sed tantum proponunt alia motiva, ut diximus, & experientia saltē earemus probat, quatenus sapientiē tantum de aliis motivis bene agendi cogitamus: non vero de eo, quod hic, & nunc, illustratio intellectus sit locutio DEI.

Nec dicas, sufficere ad locutionem DEI, si DEUS producat aliquam illustrationem, cum intentione aliud quomodounque manifestandi; nam, si hoc sufficeret, tunc quotiescumque DEUS moveret alium hominem, ad aliquid nobis dicendum, vel Angelum custodem, ad nos illustrando, & cum eo concurreat, ad producendam aliquam loquaciam, vel illustrationem, diceretur DEUS strictè loqui, quod non est verum: imo, cum per omnes creaturas DEUS nobis aliquid, saltē suam potentiam, manifestet, per quamlibet cuiusque rei productionem in sensu stricto loqueretur: quod adhuc minus est verum; unde ad hoc, ut DEUS loquatur, requiritur, ut producat illustrationem, cum intentione manifestandi rem, ut substantem suo conceptui, & simul producat illustrationem talium, que se ipsam proponat ut locutionem DEI.

Sic enim habet S. Augustinus tract. 15. in Joannem agens de Samaritanis, quibus mulier primū Christum annunciat: *Sic agitur hodie cum eis, qui foris sunt, & nondum sunt Christiani. Christus nunciatur per Christianos amicos, tanquam illi muliere, hoc est Ecclesia annunciant. Ad Christum veniant: credant per ipsam famam.* At quis hic actus naturalis non sufficit, ad eliciendū actum supernaturale pīe affectio-nis, hinc debet dein primū supervenire illustratio Spiritus S. qua adjutus intellectus producat actum supernaturale: qui, etiā aliquando non habet objectum supernaturale motivum intrinsecè tale, habet etiam tamen sufficienter extrinsecè tale, hoc est, propositum per illustrationem supernam, tanquam creditibile fidei Divina; eo fere modo, quo diximus n. 31. virtutes morales habere objectum supernaturale.

497. Jam species sua via, seu illustratio sua via, aliud non est, quam illustratio supernaturalis Spiritus S. que sua via proponit motivum aliquod, quod ex merito suo, & per se, non generat sufficientem eviden-tiam credibilitatis: vel certe eam non generat per accidens; eo quod non riūe penetretur, propter incapacitatem intellectus. Et sua via proponere, est proponere tali modo, ut intellectus in tantum moveatur, & roboretur, ut, accidente imperio voluntatis, firmissime assentiarur. ita quod secundum Gormaz de virt. Theol. n. 469. & aliis.

In exemplo rem declaro. Parochus in-

fruit puerum, docens, mysteria esse revelata à DEO: addit quidem aliqua motiva, sed que per se non sufficiunt ad evidentiam credibilitatis, vel quae puer non satis penetrat, sed ad summum caput, parochum edixisse: vel, si puer etiam percipiat aliquo modo unum, aut alterum mortuum, ob que credibile sit, DEUM revelasse ea mysteria, tamen non ita ea capit, ut evidentiam credibilitatis in ipso efficiant: adeoque totum motivum iudicij credibilitatis in tali puerō est auctoritas parochi: vel aliud motivum, vel per se, vel per accidens, non sufficiens ad generandam evidentiam credibilitatis. Hoc caū potest Spiritus S. Iohannes pueri intellectum illuminare, certa quadam illustratione, que quidem nullum jaliud motivum proponat, ob quod credibile sit, DEUM locutum fuisse, quām, vel auctoritatem parochi, vel motiva ab eo allatas sed tamen proponat tali modo suavissimo, ut puer possit, absque ulla formidine firmissime mysteria fidei assentiri, propter auctoritatem DEI loquentis, applicatam per illa motiva, ex se quidem non sufficiens, sed tamen sufficientia, ratione illius peculiaris illustrationis.

Recentiores aliqui negant, tales species suavissimas, modo explicitas, possibles esse: sed tamen Gormaz de virt. Theolog. n. 489. item Granadus, Valentia, Canus, & alii (quos sequuntur Rimalda, Monroia, Rassler, & recentiores plures) defendunt, eas omnino esse possibles. Et quia ad probandum precedentem nostram conclusionem, quod scilicet DEUS quandoque per tales species supponat defectum aliorum motivorum, ad iudicium credibilitatis alias necessariorū, non opus est probare aliud, quām harum specierum possibiliterem (nam eo ipso, quod possibles sint, dabuntur in ea superiori; non enim deficit DEUS in necessariis: & tali puer, vel alteri rudi necessarii est talis illustratio) hinc cum auctoribus supra citatis:

500. Dico 6. Possiles sunt species suavissimæ. Prob. conclusio primæ. Non potest ostendit ulla carum repugnantia: ergo sunt possibles. Et sicut, cur non possit DEUS ita clare alicui proponere aliquod motivum (preferens si excludat ab intellectu rationes in oppositum) ut, licet illud morivum ex se non excluderet dubium, tamen intellectus ei assentiarur absque dubio? certè juxta nonnullos, nec improbabiliter, videbat hoc posse habitus acquisitus, ut diximus n. 37. Adde, quod addit finis a DEO prudenter intendibilis, scilicet ipse actus fidei elicendus: ergo. Confir. 1. Intellectus, tanquam causa necessaria, non tantum affinitur firmiter objecto, quando motivo, ex se tantum probabili, supervenit aliud fortius, sed etiam, quando tolluntur motiva in oppositum: sicut nempe in balance praponderat lana una, non tantum quando ipsi adiungit novum pondus, sed etiam quando, relicto in hac solo pondere priori, ex altera lance tollitur pondus, quod

impediebat preponderationem. Confir. 2. Adhæsio intellectus ad objectum sine ullo dubio, non tantum provenit ex merito objecti, sed etiam quandoque provenit ex clariori cognitione (quod manifeste patet ex eo, quod plures adhærent rebus temporalibus extrernis; quia illas pro his longe dignioribus clare cognoscunt) ergo potest illustratio clarius etiam magis movere intellectum.

501. Prob. conclusio 2. Si implicent species suavissimæ, tunc ideo: quia est imperceptibile, quod intellectus moveatur nunc ab eo objecto motivo, à quo antea non movebarat, quia offendatur in eo nova aliqua ratio motiva: sed hoc non est imperceptibile: ergo. prob. mi. potentia prius incapax ad aliquem actum, circa aliquod objectum elicendum, potest duplicitate juvari, scilicet, vel auxilio se tenente ex parte potentie, vel auxilio se tenente ex parte objecti, ergo, licet nihil novi apparet ex parte objecti, modo illustratio illa fit auxilium ex parte potentie, cāmque magis illustreret, ac roboret, jam potest juvari intellectus.

Prob. eadem mi. 2. Licet e.g. scriptura sit eodem modo magna, & illuminata, respectu Perri, & Pauli, si tamen Petrus habeat meliores oculos, seu potentiam visivam acutiore, meliorem etiam scriptura visivam elicet: imò aliquando visionem elicet, quando nullum potest elicere Paulus. Pariter idem objectum, obscurè cognitum, est homini neurum, hoc est, nec movet ad affirmandum, nec ad negandum: at non ita est neutrum Angelo, qui illud clarius cognoscit: & minime neutrum est DEO, qui id cognoscit clarissime. Rursus eadem prorsus ratio motiva, que propofita languide ab imperito causidico, non movet, moveret maximè, si cum magno affectu, & arte proponatur ab aliquo Cicerone, vel Demosthenes; unde ars rhetorica vel maxime excellit in motivis suavissimè proponendis: ergo.

502. Dico tandem 7. Fideles, nec rudes, nec docti, regulariter habent illustrationem aliquam discernibilem, habentem sc. ut quod, per quam agnoscant, se habere tantam apparentiam credibilitatis pro articulis veris, quantum DEUS non possit permittere pro articulis falsis, ita communissime omnes asserti Perezium, quem pauci, Pallavicinus, Espanza, Maurus, & Illusung, fecuti sunt. Non negamus, quod quilibet homo habeat re ipsa talem apparentiam credibilitatis ante actum fidei, qualis dari non potest pro articulo falso; quia utique quilibet habet illustrationem Divinam supernaturalem, qualis dari non potest pro articulo falso: sed negamus, hanc esse discernibilem, ita ut quilibet fidelis debeat, aut soleat, eam illustrationem discernere ab apprehensione naturali, qua ipsi posset falso proponi articulus falsus, tanquam à DEO revelatus. Sententiam adversariorum, mirabilia discernicula adstrinximus, & in coram assignatione discordium, impugnat efficaciter Haunoldus

Quale Judicium Credibilitatis actum fidei procedere debat.

503. *I. 3. tract. 1. c. 2. controv. 3. à n.*
191. quem vide, si libet.

503. Probatur nostra assertio 1. Illustrationes illæ ut quod, & discernibiles, nec ratione, nec experientia probantur, & sine illis potest haberi sufficiens iudicium credibilitatis: ergo non dantur. ant. quod 1. p. probabitur solutione objectionum. Quod 2. p. prob. tum negativè; quia nulla potest experientia afferri: tum positivè; quia experientia est contraria; nam, si interrogarentur fides, an antecedenter ad actum fidei reflexè cognoscant in se talam illustrationem ut quod; ita, ut eam distinguant ab omnibus aliis apprehensionibus naturalibus, & per eam advertant, sicut de hoc articulo habere talam apparentiam credibilitatis, qualem DEUS non possit permittere pro articulo falso, id certè negarent; imò docti hoc communissime negant, qui tamen, cum reflexiones in suis actus cerebrum faciant, pra aliis deberent, eas illustrations experiari. Quidam 3. p. prob. ant. ex eo, quod quilibet rudis sine talibus discerniculis, possit formare illum discursum, de quo n. 494. res per species suavissimas longè melius explicetur.

504. Prob. conclusio 2. Si necessaria forent talia discernicula, plures, praesertim rudes, non possent credere multos articulos fidei, imò vix illum: hoc dici non potest: ergo. prob. ma. rudes ordinariè non discernunt, inter vera, & falsa, que parochus ipsis proponit: & si contingat (prout facile fieri potest) ut parochus aliquam historiam ex Sacra Scriptura male referat, adjectis circumstantiis falsis, rufici non discernunt, inter vera, & falsa, sed utraque eodem modo apponentur affirmant: certè illi non discernunt, se partem narrationis veram posse credere fide Divina; alteram verò falsam tantum fide humana, id quod tamen revera contingit; quia non possunt elicere actum fidei Divina circa falsum, licet conuentum cum elicere, prout tenentur, quando invincibiliter judicant, talen, vel talen falsitatem, esse credendam; eoque quod obligat etiam conscientia erronæ: ergo in eo caū neque possint vera credere.

Juxta nos tamen in tali casu possunt tales rudes, vera credere, saltem si ad distinctum actum circa veritatem elicendum, concurret DEUS, ut probabilitate videatur, cum pīe concubantibz, saltem quandoque concurrent. Imò, cum non tantum in similibz, sed etiam in aliis casibus, rudes nequeant discernere, inter verum, & falsum, juxta adversarios ordinariè non possent credere. Si dicas, rudes vi illustrationem supernaturalis posse discernere unum ab altero, & ut videtur velle auctores adversariorum, ab Haunoldō l. 3. tr. 1. c. 2. controv. 3. citati) debes admittere, quod ii statim possint corriger parochum, & dicere, ista est vera, alia falsa: quod est prorsus contra omnem experientiam.

Confir. Ita discernicula, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 591, videntur dare ansam, ut unusquisque pro libitu credat, quod vult, sub hoc praetextu, quod istud dicernat tanquam verum, non verò alterum. Illusung tract. 3. disp. unica a. 1. §. 3. n. 11. favere videtur his illustrationibus modò impunitatis: non tamen ex toto; quia, licet admittat, illustrations se tenere ex parte motivi, tamen n. 13. vult eas tantum esse mortivum ut quo (cum quo tamen non videtur satis convenire, quod addit, nempe eas esse locutionem DEI, seu revelationem; haec enim est mortivum fidei ut quod) dein n. 28. negat, eas esse discernibiles. Ratioines pro sua sententia ab ipso allatas solvemus in objectionibus, contra hanc septimam conclusionem.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

505. *O. B. 1. contra 1. conclusio-*
nem. Cum actū fidei vide-
tur stare dubium; nam mul-
ti pīj, dum credunt, videntur sibi dubitare,
circa articulos fidei: ergo etiam dubium po-
test stare cum iudicio pravio: ergo hoc non
debet esse plus quam probabile. Rep. neg.
ant. quanvis enim juxta S. Thomam q. 14.
de veritate, (qua est de fide) a. 1. in corp.
possum in credente insurge motus de con-
trario, seu dubia; id tamen tantum potest
fieri tunc, quando jam ipse actus fidei
iterum transit in se ipso, & tantum man-
net in suo effectu; tunc enim potest dari
aliquod dubium indeliberatum apud pīos,
deliberatum etiam apud improbos.

At verò non potest dari dubium ullum, dum actū in se ipso existit actus fidei; quia hic formaliter facit, intellectum magis appetitativè adhærente objecto suo, quam demonstratio suo; unde fideles, qui in ipso fidei exercitu videntur sibi sentire motus aliquos dubitationis, non habent eos tunc, quando actū eliciunt actū fidei: sed tan-

tum, potquam hic jam transit, licet mōrā imperceptibilis sit: quod fieri ideo potest;

quia appetitio illa non est claritas, vel evidētia, adeoque non excludit dubium etiam per suum effectum: sicut tamen illud excludit evidētia, vel scientia, per suum effectum, pīe per relicas species claras.

506. *Ob. 2. Damnata est ita propositio*
4. ta ab Innocentio XI. Ab infidelitate
excusabitur infidelis, non credens ductus
opinione minus probabili: ergo, qui habet
majorem probabilitatem de veritate reli-
gionis Catholice, debet eam amplecti: ergo,
sufficit iudicium credibilitatis, adhuc
stans intra limites probabilitatis: nec ex-
igit moraliter certum, sed ad summum pro-
babilis. Rep. neg. cons. Ut propositio vige-
sa prima citata n. 489. & ita quarta non op-
ponantur, debet hæc sic explicari, ut expli-
catur à Gormaz de virt. Theol. n. 591. Qui
habet tantum minorem probabilitatem de
alia secta, non potest tam amplecti, aut in
assumpta acquiescere: verum neque etiam
statim

statim potest amplecti religionem Catholicae, de cuius veritate tantum habet notitiam probabilem: sed debet ulterius adhibere diligentiam, ad inveniendam veram religionem: & DEUS, qui non negat gratiam suam facienti, quod est in se, eum juvabit, ut acquirat notitiam moraliter certam, vel evidentem de veritate religionis unius praeter altera, vel de veritate etiam illius articuli, cuius fides explicita tunc ei necessaria est; si enim non esset necessaria fides explicita illius articuli, posset judicium explicitum suspendere: & sufficeret implicite credere, ut est omnibus notum, atque sive contingit circa illa obiecta, de quibus Catholicci doctores controvirtunt, an sint de fide, nec ne.

507. Non autem hinc venit ad rem illa Theologorum complurium sententia, de lito usu sententia minus probabilis; quia in hoc casu nullo modo probabilitas minor veratur immediate circa licentiam actionis an scilicet licitum sit, hanc, vel illam religionem amplecti; est enim certum, quod debeamus amplecti religionem, qua p̄ om̄ibus aliis creditibilis est, licet interim fors alicui, aliqua alia secta, aliquo modo apparenter minus probabilis sit (revera enim nulla opinio, fidei Catholicae contraria, probabilis esse potest) cum enim religio, & fides, sit fundamentum, ac radix omnis vere virtutis, atque justitiae &c. non licet eam incertitudini probabilitatis exponere; error enim est nimis perniciens.

Addit ex Cardena in Crisi Theolog. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas differt. s. in propositionem 4. n. 7. nunquam licere, agere cum probabilitate minori, quando veritas ipsa potest haberet; ideo enim omnes adhuc oblationem, congrua diligenter veritatem inquirent: atqui, si huic obligationi satisfiat in ordine ad inveniendum veram religionem, DEUS facient, quod est in se, non decret in hac re ipsi summa necessaria, & veritatem ipsam manifestabit. Unde acquirendae probabilitati, non, prout debet, inquirit veritatem, adeoque laborat ignorantia vincibili, & graviter peccat.

508. Ob. 3. Possum fide Divina credere, Christum esse sub determinata aliqua in individuo hostia, et si non sit certum, sed tantum probabilis, eam esse consecratam: ergo. Resp. neg. ant. tantum enim fide Divina credimus, Christum adeste in hac individuali hostia conditionate, si sciencie sit legitimè consecrata; interim tamen; quia non habemus rationem sufficientem dubitandi, & probabilis est, eam esse consecratam, prudenter elicimus actum, quo imperamus nobis debitam adorationem, ut diximus n. 430. Neque opus est, ut conditionem semper apponamus, scilicet nos velle adorare hostiam, si consecrata sit; nam haec condicio, si non habetur sufficiens fundamentum dubitandi, debet supponi; sicut supponitur etiam, legitimus esse superior, aut

Episcopus &c. ille, de quo non habetur sufficiens motivum dubitandi.

509. Ob. 4. contra 3. conclusionem. Juxta nos sufficeret tale judicium de veritate religionis Catholicae, quale quilibet hereticus potest habere de apparenti veritate sua secta: sed hoc est falsum: ergo. prob. ma. hereticus etiam audiit a suis ministris, parentibus, & viciniis, suam sectam esse certam, & veram &c. agnoscit etiam, se esse rudem, & alios esse magis sapientes &c. ergo. Resp. neg. ma. nam judicium creditibilitatis ultimum, & proximum, debet procedere illustratio Spiritus S. essentialiter vera, qua nunquam praeditum judicium hereticorum circa falsam suas sectas.

Dices 1. Saltem judicium naturale, praedium ad illustrationem, non necessarium erit magis, seu certius in Catholico, quam in heretico: hoc adhuc videtur absurdum: ergo. Resp. diff. ma. non erit certius certitudine objectiva, vel formalis. neg. ma. certitudine subjectiva. om. ma. & diff. sic mi. neg. conf. Certitudo est triplices, formalis, objectiva, subjectiva, ut eam dividit cum aliis Gormaz. de virt. Theol. num. 463. Certitudo formalis est illa, qua durat in ipso actu intellectus, qui ex intrinsecis praedicatis est connexus cum objecto, ita, ut iste actus dari non possit, nisi objectum ita habeat, prout actus affirmat: & haec certitudo datur saltem in actibus supernaturis: juxta multos etiam in actibus naturalibus evidenter. Certitudo objectiva nihil est aliud, quam veritas actus, quando scilicet objectum ita se habet, prout actus affirmat, eti actus, si e. g. tantum sit probabilis, id non exigat. Certitudo subjectiva, seu, ut alii vocant, certitudo adhuc, est, quando intellectus per suum actum ita adharet objecto affixus, ut excludat omne dubium.

Hæc ultima certitudo, seu adhuc, non assertum veritatem; potest enim aliquis pertinaciter adhuc falsitatem, ut adhærentem hereticum suis erroribus. Jam licet forte Catholicus, antecedenter ad illustrationem Divinam, non firmius per suum actum naturale adhæret religione Catholicae, quam hereticus sua secta: licet forte etiam ille actus ex intrinsecis praedicatis non exigat, veram esse religionem Catholicam, adeoque non habeat certitudinem formalem in eosensu in quo nunc loquimur (quod praestimunt contingit in eo, in quo species sua fusa debet supplere defectum motivorum) tamen habet certitudinem objectivam, quam hereticus non habet in suo actu: quod discrimen est magnum.

510. Dices 2. Catholicus non discernit hanc certitudinem objectivam. Resp. Nihil referr; ut enim jam diximus, & rursus infra dicimus, non debet quilibet per judicium creditibilitatis reflexè discernere, se habere tam firma fundamenta, seu tantam veritatis apparentiam, pro sua religione, ut tam magna, aut tam firma fundamenta, non possint permitti à DEO pro secta falsa: sed sibi.

sufficit, si exercitè excludat omne dubium. Dices 3. Ergo etiam hereticus potest, si non elicere ob defectum illustrationis superna, faltem conari, ut eliciat actum fidei de sua secta veritatem. Resp. Hereticus id tunc, & tamdiu poterit, quando, & quādū bona fide judicaverit, suam sectam esse veram: & tamdiu etiam erit tantum hereticus materialis: insuper tunc, cùm non possit elicere actum fidei Divina circa falsum, elicere faltem actum fidei humana. At, si dubitare incipiat, debet diligenter adhibere, ut diximus. n. 494. quādū autem, polsi quis est hereticus tantum materialis, quādū non est hujus loci.

511. Ob. 5. contra 6. conclusionem. Species sua fusa, vel est tantum apprehensionis, vel est judicium: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non primum; quia apprehensionis non potest inducere, vel persuadere intellectum, nisi proponat novam rationem: non secundum; nam, si est judicium, tolleretur libertas, & jam est judicium, antequam id voluntas imperaret: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. quia utrumque potest defendi, ad prob. neg. utramque partem ant. Species sua fusa, tam apprehensionis, quam judicium esse potest: videtur tamen convenientius dici, quod sapientia est apprehensionis; quod enim haec, eti non proponat novum motivum, tamen polsi persuadere intellectum, probatum est a n. 501.

Si autem velles, illam speciem esse aliquando judicium, tamen non tolleretur ullo modo libertas actus fidei; quia, eti quis judicet mysterium creditibile, potest tamen non credere: sicut potest non implere alia praecēpta, quia clare agnoscit implenda. Quod autem tolleretur libertas ipsius speciei sua fusa, sive illius ipsius judicij, in quo statet species sua fusa, nihil referr; cum haec ratione tantum tolleretur libertas aliquius actus prævi, ostendit, voluntatem posse, & debere, imperare actum fidei: quod etiam facit evidens apprehensionis, utpote necessarium potest si trahens tale judicium. Interim tamen tale judicium non tolleretur libertatem pia affectionis; cum voluntas etiam clare agnoscit obligationis posit contravenire; unde neque unquam tolleretur libertas ipsius actus fidei.

512. Ob. 6. Species sua fusa, non representans novam rationem, relinquere objectum omnino neutrum, ut fuit prius: ergo non moveret intellectum. Confirm. Apprehensionis intellectus, e. g. quod alia sint paria, non potest movere ad assensum; quia non proponit rationem assensus: ergo nec posset movere species sua fusa. Resp. neg. ant. eadem enim ratio pro diversitate applicationis, seu representationis, potest movere, vel non movere, ut explicatum n. 500. & 501. Ad confirm. dist. ant. Illa apprehensionis de paritate stellarum non potest movere; quia nullam omnino proponit rationem. conc. ant. quia tantum non proponit aliquam novam. neg. ant. & conf.

Ubi nulla prorsus ostenditur ratio, non

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

potes illustratio ullam approximare, aut suaviter proponere, nec potest movere intellectus. At dummodo aliqua ratio ostendatur, potest intellectus moveri: & pro clariori, vel fortiore representatione, magis movebitur. Quod autem sepe intellectus non moveatur, nisi novis allatis rationibus, inde est, quod non admittit representations semper tanto clariores, ut aequivalent novo motivo: quales tamen potest DEUS producere, non verò semper homines; At, si dubitare incipiat, debet diligenter adhibere, ut diximus. n. 494. quādū autem, polsi quis est hereticus tantum materialis, quādū non est hujus loci.

513. Ob. 7. Juxta nostram sententiam moveretur intellectus in casu speciei sua fusa ad actum fidei, evidentiā terminorum: sed hoc est contra experientiam, qua scimus, nos non ita moveri ad actum fidei: ergo. Confr. Juxta nos species sua fusa removeatur orīne motivum retrahens: ergo intellectus habet omnia, quae requiruntur ad assensum propter evidentiā terminorum. Resp. neg. ma. moveri enim evidentiā terminorum, est moveri ab objecto motivo, quod rite cognitum meretur ex se firmissimum assensum: nos autem loquimur de casu, quando motivum ex se non meretur talem assensum.

Ad confirm. Ratslerus de resolutione fiduci n. 274. videtur infinitare, non esse necesse, ut omnis prorsus suscipio de possibiliitate oppositi removeatur: sed non est necesse, hoc dicere ad solvendam hanc objectionem. Resp. neg. cons. Eriam species sua fusa removeat omnem rationem dubitandi, non propterea statim necesse est ad assensum; cum assensus possit suspenderi, si non detur ratio evidens, quæ positiōe intellectus rapiat: inquit si in hoc casu etiam necessitaretur intellectus ad aliquem assensum, non necessitaretur ex evidentiā terminorum; quia non isti, scilicet objectum motivum, riperet ad assensum, sicut rapit evidentiā ex merito suo: sed tantum riperet objectum ut coniunctum illi exclusioni contrariorum. Dein evidentiā terminorum prævaleret semper motivis contrariis, etiam prætentibus, & cognitis, & ea posita non est opus removeri motiva contraria, si quæ sunt at hoc non fieret in nostro casu.

514. Ob. 8. Persuasio intellectus, & judicium creditibilitatis, in rubibus juxta nos potissimum oriuntur, ex negatione, vel exclusione rationum oppositarum: hoc est absurdum: ergo. Confr. Judicium creditibilitatis in hominibus indoctis fundatur in ignorantia aliquius veritatis, sive in hoc, quod ruficulus, hic & nunc, ignoraret, quod sub equali veritatis apparentia possit latere fallum: hoc est adhuc absurdius: ergo. Resp. dist. ma. judicium creditibilitatis oriuntur ex ea negatione per se. neg. ma. per accidens. om. ma. & diff. sic mi. neg. conf. Ad confirm. datur eadem distinctio.

Dixi om. ma. nam judicium credibilitatis, etiam in ruficis, non fundatur unicè, vel etiam strictè loquendo potissimum, in illa negatione, sed potius in complexo ex ratione, & specie suaiva, seu illustratio ne Spiritus S. non tantum removentis rationes oppositas, verum etiam speciali modo suavio, proponentis rationem illam, quamvis se solum non sufficientem ad caudandum judicium credibilitatis. Ceterum absurdum non est, in rufibus, & ruficis, aliquando dictam exclusionem motivorum contrariorum requiri; cum ipsi rationes omnes, quibus redditur nostra religio præ alis evidenter credibilis, non capiant: nec omnes apti sint ad solvendas rationes oppositas.

515. At non propterea per se, aut simpliciter, judicium credibilitatis eam ignorantiam exigit; nam licet doctus cognoscat, sub apparentia credibilitatis, quam ruficus habet, posse latere falso: tamen ipse simul penetrat gravissima alia argumenta, quibus evidenter movetur, ad asserendam maiorem credibilitatem nostræ religionis. Et hoc judicium, desumptum ex omnibus motivis credibilitatis, est judicium per se: illud autem, quod rufici habent, est tantum per accidens: nec opus est, ut rufici omnia ita penetrant, sed eis sufficit, ut simpliciter credant, ut ait S. Augustinus *l. contra epif. fundament. c. 4.* ubi sic scribit: *In Catholico enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam sapientiam, ad cuius cognitionem pauci spirituales in hac vita pervenient, ut eam ex minima quidem parte, quia homines sunt, sed tamen sine dubitatione, cognoscant: ceteram quippe turbam, non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas, turissimam facit.*

ARTICULUS VI.

Solvuntur reliqua Objectiones.

516. **O**b. 9. contra 7. conclusio nem. Illustratio requisita ad actum fidei debet esse aliquod inducitivum ad credendum: sed esse inducitivum est idem, ac esse motivum, seu objectum movens, Ieque habens ut quod: ergo. Confr. S. Thomas *quodlibet. 2. q. 4. art. 6. in corp.* ait de infidelibus: *Tenebantur etiam interiori vocationi non resistere:* ergo increduli resistunt, vel contradicunt illustrationi interna: sed solum motivi se habenti ut quod refutatur, seu contradicuntur: ergo. Resp. neg. mi. Datur inducitivum ut quod, seu motivum, & inducitivum ut quo, seu applicatio ejusdem: sic apprehensiones evidentes inducent intellectum ad judicandum, non tamen ut quod, sed tantum ut quo. Ex eo autem, quod S. Thomas *2. 2. q. 2. art. 9 ad 3.* dicat, interiori instinctum, & auctoritatem DEI, induce re ad credendum, non sequitur, quod velit, utrumque inducere eodem modo. Ad con-

firm. neg. mi. Refutimus etiam apprehensionibus se habentibus ut quo: sicut etiam dicit Tridentinum, nos refutare interiori gratia actuali, licet ita non sit motivum actus fidei.

517. Dices. Angelicus *quodl. 2. q. 4. a. 6.* ad 2. ait: *Christus poterat se offendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula, sed etiam per autoritatem Scripturae, & per interiori instinctum:* ergo hie instinctus potuisset esse loco miraculorum: sed miracula sunt motivum ut quod: ergo etiam instinctus. Resp. neg. ultimam cons. Substitutum non debet in omnibus convenire cum eo, cui substituitur: sic etiam omnipotens, extrinsecè applicata, non debet in omnibus convenire cum habitu fidei, aut charitatis, in quorum defectu concurrat ad actus illorum habituum; unde potuisset Christus per speciem suaivas, se habentem ut quo, applicare Judicis Scripturam sine miraculis.

518. Ob. 10. Illustratio superna, prærequisita ad actum fidei, habet rationem vera locutionis Divinae, seu testimoniū Divini, trahentis ad affensem, aperientis cor, & intellectum, docentis, & confirmantis veritatem locutionis externa: insuper certitudinem, ad actum fidei requisitam: ergo rectè dicitur motivum fidei, ant prob. ex S. Thoma *lett. 6. in Joannis 14. v. 26.* Ille vos docebit omnia: dicente: *Nisi Spiritus adiutor cordi audientis, otiosus erit sermo doloris.* Idem significatur illis verbis. *1. Joannis 2. v. 27.* *Uncio eius docet vos de omnibus:* in qua verba S. Augustinus *tr. 3.* in eam epistolam ait: *Sonus verborum mortuorum aures percussit: magister intus est.* --- si non sit intus, qui doceat, inanis sit scriptus noster --- quos Spiritus S. intus non docet, indebet redire. Quod autem ab illa illustratione certudo in actum fidei refundatur, ipsi nos docemus: ergo.

Resp. neg. ant. ad probationem, neg. conseq. Licet possit in sensu aliquo latiori illa illustratione dici locutio DEI; quia per illam, tanquam signum formale, DEUS formaliter, non objective, nobis manifestat aliquid: attamen strictè, prout hic loquimur, non habet ea illustratione rationem testimoniū Divini. Potest tamen dici, quod DEUS per eam nos doceat, & cor aperiat ut quo; quia formaliter manifestat objectum, & propinquum motiva, seu doctrinam Divinam: item potest dici, quod DEUS per eam nos trahat; quia non quomodounque, sed suaive proponit objectum, hoc est, representando terminos inter se conexos, & illustrando intellectum, eumque movendo, & inclinando: sicut suo modo nos trahit, ut ita loquar, natura, per apprehensiones evidentes. Ex eadem ratione potest etiam dici, quod DEUS per illustrationem suam confirmet veritatem locutionis externa: nunquam autem ex his potest inferri, omnem illustrationem internam, que ad actum fidei prærequiritur, esse strictè loquendo ver-

bum

conseq. Viri perfecti se accusant de neglegitu graciarum Divinarum, ad bonum trahentium, quas negligere, utique potest esse culpabile: eas tamen omnes esse locutiones DEI strictè dictas, gratis dicitur: inò ordinariæ gratia excitantes, seu illustrations, aut inspirations Divine, non sunt locutiones DEI, sed tantum applicationes locutionis Divine, vel aliorum motivorum. Posunt quidem viri piii aliquando per aliquam conjecturam sibi persuadere, quod aliqua illustratione vehemens sit vera locutio DEI: sed in hoc possunt falli; potest enim illa illustratione non esse locutio, sed tantum applicatio. Si tamen in aliquo casu raro aliquando illustratione sit, & cognoscatur tanquam locutio DEI, non obest id nostra conclusioni, quæ tantum dicit, illustrations Divinas, ad fidem prærias, non esse ordinariæ locutiones DEI, neque tales illustrations, que sunt locutiones DEI, esse fidibus necessarias, ad actum fidei eliciendum.

522. Ob. 11. Objectum fidei debet ita proponi, ut, si quis non crederet, faceret injuriam auctoritati Divinae: sed juxta nos id non fieret; ergo. prob. mi. si quis per aliquam illustrationem non ita agnoscet locutionem Divinam, ut simul agnoscat, sub tali apparentia debere adeste locutionem Divinam, nec itam abesse posse, non facit injuriam DEO non credendo: ergo debet quis per illustrationem supernam ita agnoscere locutionem Divinam, consequenter discernere posse, inter illustrationem veram, propontem articulum fidei, & alijs tantum apparentem, proponentem articulum falsum. prob. ant. si quis, non ita agnoscens locutionem Divinam non credit, non facit DEUM mendacem; quia tantum negat, DEUM esse locutum non verò assert DEUM falsum dixisse: ergo non facit injuriam DEO.

Resp. neg. mi. ad prob. neg. ant. ad hujus prob. om. ant. neg. cons. Non tantum is facit injuriam auctoritati Divina, hunc enim cognoscimus fabracionem communij amoris DEI, sive naturalis, sive supernaturalis, non verò determinate sub ratione actus supernaturalis. Multo igitur magis possumus, illustrationem illam exercere cognoscere, seu experiri, sub ratione alicuius cognitionis, seu applicacionis motivorum aliquorum credibilitatis: non verò sub ratione locutionis Divinae, quæ sit objectum motivum actus fidei; cum hac ratio, se huic prædicatum, illi non sit identificatum.

521. Dices 3. Viri perfecti se accusant in confessione, quod non paruerint inspirationibus Divinis: ergo eas agnoscunt ut exhortationes DEI ad bonum; quod idem est, ac eas agnoscere ut locutiones DEI. Resp. diff. cons. agnoscunt eas ut exhortationes DEI ad bonum latius dictas, sive ut applicationes motivorum ad bonum excitantium. conc. conseq. agnoscunt eas ut exhortationes DEI strictè dictas. subdiff. agnoscunt ordinariæ, & certè ut tales. neg. cons. agnoscunt aliquando, aut conjecturaliter. om.

II 2

522. Ob.

522. Ob. 12. Ad hoc, ut intellectus rei assentiantur, tanguam certe & evidenti, per actum scientificum, debet haec ita proponi, ut intellectus agnoscat, sub tali apparentia veritatis non posse latere falsum: ergo multo magis id requiritur ad actum fidei, qui certior est quovis actu scientifico. Rely. neg. conf. Certiduo scientiae verae requirit evidentiam veram: atqui non potest aliquid esse evidenter verum, & simul falsum: ergo; unde qui reflexe seit, se habere evidentiam veram, seit simul, sub tali apparentia non posse latere falsum. Aliud foret, si evidenti tantum esset apprens, ut sepe contingit; tunc enim sub tota ea apparentia, non tantum posset latere falsum, sed actu lateret. At vero certitudo de exsistente revelationis, pravia ad actum fidei, vel piam affectionem, non debet esse evidens, sed sufficit, si sit tanta, ut excludat prudens dubium, ad quod non requirit illa reflexa cognitio, de impossibilitate latentes falsi sub tali apparentia.

524. Ob. ultimò. Si ruficus non debet habere discernibiliter illustrationem DEI, qua reflexe, vel faltem exercitè agnoscat, le hic & nunc, non posse falli, posset contingere, ut iterum prudenter, vel rationabiliter deponeret, aut repudiaret actum fidei, quem prius elicuit, nolendo amplius credere, quod prius reversi creditit: sed hoc contingere non potest: ergo. mi. habetur ex propositione 20. damnata ab Innocentio XI. que sic habet: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem: ex qua aperte infertur, non posse prudenter deponi actum fidei, qui utique etiam est supernaturalis.*

Probatur etiam ma. Proponat parochus

(ut ipsi possumus casum n. 504.) duos articulos, unum falsum, alterum verum: & ruficus credit fide Divina verum, alterum faltem conetur credere eadem fide: cumque non possit, fide Divina credere falsum, credit faltem humanam: postea autem ruficus ille, ab alio longe doctore, dedoceatur suum errorem circa falsum, certe facile posset contingere, ut idem dubitare inciperet etiam circa articulum verum, qui non melius ei proposuit fuit: Idque multo magis facet, si alius apparetur Catholicus, quem reputat valde doctum, ipsum malitiò deciperet, & dicaret, parochum ejus indoctum fuisse, & in utroque errasse. Quod si ipse parochus ex inficiata, vel malitia, revocaret utrumque articulum, (quod utique possibile est) adhuc cito contingere posset, ut ruficus articulum etiam verum non amplius vellet credere: ergo debet dici, quod rufico, non eodem modo applicetur articulus verus, & falsus, sed differatur per illustrationem supernaturalem verum à falso: aut debet admitti, quod ruficus prudenter posset deponere, vel repudiare assensum supernaturalem fidei.

525. Rely. neg. ma. Cardenas in crisi. in propos. ab Innoc. XI. damn. differt. 13. c. 4. n. 30. quando agit de hac propositione, ingenue fatetur, se necire, in quo sensu eam autores tradiderint, aut in quo sensu sit dam-

nata: & certe difficulter intelligi potest, in quo sensu sit dannata. Rasslerus quoque de resolutione fidei n. 282. & seq. non audit rem omnino decidere: sed propter hunc ipsum casum in objectione allatum, putat, fors posse dici, propositionis dannata: sensum esse, quod quis, stante eadem applicatione revelationis, possit prudenter repudiare actum fidei; nam ait, sibi videri, quod repudiare assensum, sit eum non elicere, quando quis potest: talis autem rusticus supervenientibus tot in oppositum rationibus, non videtur posse illum elicere: ergo nec repudiare.

Squarez de fide disp. 4. sec. 5. n. 8. ait nullo modo admittendum, quod mutatio talis unquam prudenter possit fieri circa assensum fidei verè talem; unde debet dici (quod etiam Rasslerus afferit n. 284. de refolut. fidei) quod Divina providentia permettere non possit tamē casum, adeoque, vel impedit, ne tali homini talia motiva in contrarium occurrant, vel per specialem illustrationem, falem ut quo, tamē hominem illustraret, ut prudenter de priori assensu dubitare non possit. Neque hoc dicitur sine magno fundamento; nam (ut recte Dominicus Viva in trutina Theolog. p. 2. in hanc propositionem n. 13. discurrevit) ratio, & prudentia exigunt, ut rem femei per articulo fidelis habitam, non statim deferas, sed prius veritatem debitum modis indagemus: si autem hoc aliquis fecerit, DEUS facient, quod est in se, non deerit, sed eum juvabit sua illustratione, vel alio modo, ut veritatem inveniat, ut jam diximus n. 506. Superest, ut, quando egimus de actibus intellectus, qui praecedunt actum fidei, agamus etiam de pia affectione, quae prarequiritur ex parte voluntatis.

ARTICULUS VII.

Quid sit Pia Affectione, & an sit necessaria.

526. Dico. *Pia affectione* (de qua hic agitur, seu quae prarequiritur ad actum fidei) est *actus voluntatis supernaturalis, & liber, per quem voluntas imperat intellectui, ut mysterium fidei assentiatur firmissime, propter revelationem DEI, sufficienter applicatum:* & hæc est necessaria præviæ ad actum fidei. ita omnes. Hujus autem pia affectionis *objetum formale quod, est ipsa honestas creata a fidei, qui elicetur.* Hic autem actus pia affectionis, cum sit actus virtutis, ei correspenderet etiam aliqua virtus, seu habitus, eum eliciens: & hæc vocari potest *pia affectio habitualis:* cùmque pro objecto formalis quod, habeat honestatem tantum creatam auctis fidei, erit habitus moralis, & non Theologicus, ex dictis n. 5. ubi actum de objecto formalis quod virtutis Theologica. Et quidem talem habitum dari probatur, tum ex eo, quod frequenter

Quid sit Pia Affectione, & an sit necessaria.

157

ter tales actus eliciantur: tum ex S. Thomâ 2. 2. q. 4. art. 2. in corp. ubi ait: *Oportet, quod iam in voluntate sit aliquis habitus, quam in intellectu, si debent actus fidei esse perfectus.*

Prob. jam conclusio quod secundum partem (nam quod primam partem non opus est probatione; cum omnes per piam affectionem talem actum intelligent) prob. autem 1. sic. *Actus fidei ex te, & intrinsecè est necessarius, utpote actus intellectus, seu potentia necessaria: ergo debet per actum liberum pia affectionis denominari, ac reddi extrinsecè liber, & consequenter meritorius; quia nullum datur meritum sine libertate: ergo actus pia affectionis libere debet admitti.* Prob. concl. 2. *Sepius cri-putare aferant, fidem libere elicet, dum e.g. di- cunt, aliquos obediunt, non vero omnes Evangelio: corde credi ad iustitiam &c. dum repre-hendunt incrementum: Tridentinum etiam eff. 6. c. 6. de preparacione fidei ad iustificationem ait: *Liberè mouentur in DEUM, credentes vera esse &c.* S. Augustinus. tr. 26. in Joan. sub initium ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens: accedere ad altare potest nolens: accipere potest sacramentum nolens: credere non potest, nisi volens:* ergo, cum actus fidei non sit liber in se, debet esse liber in pia affectione.*

Probatur conclusio 3. *Mystria fidei* sapientia sunt obficiaria, & licet sint evidenter credibilia, non sunt evidenter vera: adeoque non necessitatis intellectus ad ea affirmanda, sed debet per imperio voluntatis libera determinari, prout etiam philosophi dicunt de omnibus veritatis non evidenteribus: ergo necessarius est actus, seu imperium voluntatis, ut determinetur intellectus ad ea mysteria affirmanda per actum fidei: hic autem actus determinans, quia est actus voluntatis, est affectio: quia tendit ad pietatem, seu cultum DEI, per actum fidei, est affectio pia: ergo.

527. Ob. 1. Potest contingere, ut mysterium proponatur absque ulla ratione in oppositum: ergo tunc actus fidei non erit liber, nec dabitur pia affectio. Confr. Aliis est objectus, ratione actum frequentatorum, assentimur ex habitu, non reflectendo nos ad motivum: ergo etiam possumus assentiri objectis fidei, ratione actuum frequentatorum, absque pia affectione: ergo hæc non est semper necessaria. Rely. om. ant. neg. conf. Ex eo, quod nulla ratio appareat in oppositum, non statim sequitur, necessarii intellectum, ut observavimus jam n. 513. Si autem ponatur intellectus necessitari ad assensum, tunc hic actus non erit actus fidei strictè dictus, seu talis, qualis communiter intelligitur, scilicet liber, & meritorius, de quo loquuntur SS. Patres, & ad quem requiritur captivatio intellectus, ut diximus n. 408. agendo de evidentiis in attestante: quidquid sit, an, in causa intellectus necessitati, detur aliquis assensus necessario praestitus testimonio Divino, adeo,

que non meritorius, de quo non loquimur.

Ad confirm. neg. conf. potest quidem elici actus fidei virtualis, vel objectiva, non reflectendo ad motivum: non autem potest elici actus fidei formalis, ut dictum n. 43. Sed neque actus fidei objectiva, seu virtualis, potest elici abique pia affectione; nam etiam iste debet esse liber (de libero enim, & meritorio actu, hic agimus, ut supra dictum) liber autem esse non potest sine pia affectione. Infuper, quandocunque datur attentio ad motivum fidei, seu revelatio nem obscurè propositam, eo ipso, exercitè saltem, euā daturaliqua attentio ad obscuritatem, vel captivationem intellectus, (ad quam necessaria est pia affectio) licet hæc valde subtiliter, & tenuiter fiant, & sepius non reflexè advertantur: sicut, si qui scribat, semper advertit ad regulas formandi singulas literas, quamvis valde reuenerit. Casu quo autem revelatio esset evidenter proposita, tunc, ut daretur actus fidei meritorius, debetur dari advertentia saltem in actu exercito, ad alios causas possibilis, in quibus revelatio esset tantum obscura propposita: debet èrque assensus imperari cum preparatione animi, ad eundem etiam imperandum in circumstantiis obscuritatis: quod imperium est utique pia affectio. videantur etiam dicta à n. 408.

528. Ob. 2. Non potest aliquis dis- sentire illi, quod ei est evidenter credibile: ergo non datur libertas contrarietas, saltem in ordine ad fidem. Rely. neg. ant. Ut jam sapere diximus, criterium latum est, inter evidenter credibilitatem, & evidenter veritatem. Si mihi aliquid sit evidenter credibile, non quidem possum dicere: *Non est evidenter credibile:* sed tamen possum dicere: *Non est verum: vel faltem: For-tem non est verum* (quod dubium jam est contrarium fidei) quia ex evidenti credibilitate non inserit evidens veritas, ut dictum n. 482. Imprudenter quidem illa fuit: atamen absolute fieri posunt: sicut imprudenter nuntiavit quævis peccata contra quæcumque alia præcepta. Et quis neget, hominem pertinacem in suo errore, posse imprudenter, credibilitati evidenti se opponere?

529. Ob. 3. Fides peccatoris non est meritoria: ergo neque debet esse libera. Rely. dist. ant. non est meritoria de con-digno, conc. ant. non est meritoria de con-gruo, neg. ant. & conf. imd Tridentinum eff. 6. c. 6. de needum justis loquitur, quando ait: *Liberè mouentur in DEUM, cre-dentes vera esse &c.* Dicuntur tamen peccatores gratis justificari; quia justificantur sine merito strictè dicto, sive sine merito de condigno: sicut quis diceretur, equum gratis accipere, pro quo dederit teruncium. Neque peccator, utpote inimicus DEI, & DEO, secundum se, & simpliciter non placent, sed ei tantum placens secundum quid, sive secundum opus supernaturale, debet ob meritum de congruo statim justificari; quia in pri-

in primis merito de congruo non debet DEUS præmium reddere: dein peccatoris meritum non est meritum immediatum justificationis, sed tantum est meritum de congruo immediatum auxili, & mediatur iustificationis.

150. Ob. 4. Fides est radix omnis meriti: ergo pia affectio precedens non est meritoria, consequenter nec libera, nec supernaturalis. Confir. 1. Potest quis velle credere ex vanâ gloria: ergo voluntas credendi non est necessariâ meritoria. Confir. 2. Fides potest etiam elici ex semiplena delibera-tione: & talis actus non est meritorius: ergo nec liber. Resp. dif. ant. fides est radix omnis meriti, hoc est, fides vel latè sumpta pro omni illustratione supernaturali, vel fides quidem stricte dicta, sed ut libera, & laudabilis, conc. ant. fides stricte dicta, etiam ut non libera, neg. ant. & cons. Si sumitur fides in sensu latiore, pro illustratione supra, praecedit etiam aliqua talis illustratio pia affectionem, & est radix huius, adquæ omnis meriti, quæcumque in ista datur: si autem sumitur fides stricte dicta, & ut libera, constitutur ex pia affectione, & una cum hac, in concreto expicit, est meritoria: sive, complexum ex utraque est meritorium.

Ad 1. confirm. Resp. dif. ant. potest quis ex vanâ gloria velle credere remotè, & mediare, vel ineffaciter. om. ant. proximè, & efficaciter. neg. ant. & cons. quia, cum pia affectio, requirita ad fidem, & sine qua DEUS non concurrit ad actum fidei, queque immediate cum actu imperat, supernaturalis sit, non potest elici ex motivo in honesto: quidquid sit, an (ut volunt Lugo, & Ripalda) absolute possit ipsa pia affectio imperari ab alio actu prævio, ex in honesto motivo vanâ gloria: sicut multi admittunt, ex tali motivo in honesto etiam imperari posse usum sacramenti penitentiae, consequenter etiam actus supernaturales ad eum requisitos. Ad 2. confir. Vel sufficit ad meritorum semiplena delibera-tio, vel non: si sufficit. neg. 2. p. ant. si non sufficit. neg. cons. nam tunc talis actus fidei non erit meritorius; ne in hoc potest esse tunc aliquid absurdum: liber tamen erit, libertate semiplena, quam libertatem debet ipsi præcedenti pia affectioni, in se ipsarum semiplenâ libera.

DISPUTATIO IV.

De Objecto Materiali Fidei.

151. Objec-tum materiale fidei jam diximus esse, quod creditur propter aliud, scilicet propter revelationem DEI; unde debet esse revelatum, nec sufficit esse revelabile; nam, quod nondum est revelatum, est tantum objectum materiale fidei remotum, seu omnino remotissimum, ut quidam Recensio-r ait: hoc est, tunc est, sive erit credibile, quando erit re-

velatum, & revelatio sufficienter applicata. Hinc idem air, objectum etiam revelatum, sed nondum sufficienter ut tale applicatum, esse tantum objectum materiale fidei remotum; quia nec istud est proximè credibile, quod utique verum est. Quare nostræ conclusiones, si accipiendæ sint de objecto proximo fidei, debent intelligi ex suppositione, quod revelatio sit sufficienter applicata.

Verum quidem est, quod aliquid nondum revelatum, vel cuius revelatio nondum est sufficienter applicata, possum proximè affirmare per discursum, vel alium actum: non tamen id proximè possum credere per fidem: quia parum scilicet possum credere homini, cujus vocem nondum intellexi, vel nondum loquenti, aut promittere, sed tantum potenti dicere, vel promittere. Quare tamen hic solet. 1. An objectum, tantum implicitè, vel mediate revelatum, sit etiam objectum fidei. 2. An objectum tantum virtiliter revelatum, seu per discursum tantum ex alio revelato illatum, possit esse objectum fidei: qua occasione queritur quomodo, an fides sit discursiva: dein ulterius in-dagatur, quanam necessariò sint credenda explicitè, quanam tantum implicitè. Itaque sic

QUESTIO I.

De Objecto Materiali Fidei in Genero.

ARTICULUS I.

An, & que, implicitè revelata, sint objectum materiale fidei.

152. Implicitè revelatum (quod etiam est objectum materiale fidei, ut facile patet ex mor-dicendis) dicitur illud, quod non est in se formaliter, clare, & aperte revelatum: sed continetur, seu involvitur in aliquo, forma-liter, clare, & aperte revelato. Talia sunt, partes objecti formaliter revelata, tam potestativa, quam actuales, seu essentialia con-stitutiva, sive sunt partes physica, sive metaphysica: item talia sunt termini inferiores, contenti in superiore revelato: vel etiam veritates particulares, contenta in univer-sali, e. g. respectu hominis, constitutiva physica, seu partes physica, sum anima, corpus, & unio: constitutiva metaphysica, seu partes metaphysica, sunt animal, & rationale: respectu animalis partes, potestativa sunt homo, & leo &c. qui etiam sunt termini inferiores respectu ejusdem animalis, tanquam termini superioris.

Pariter respectu propositionis, seu veritatis universalis: *Omnis homo est redemptus à Christo;* propositiones, seu veritates particulares sunt: *Petrus est redemptus à Christo;* *Paulus est redemptus à Christo;* *Ioannes est redemptus à Christo;* & iste veritates sunt par tes illius collectionis: ergo.

Alii

An, & que, implicitè revelata, sint objectum materiale fidei.

Alii ad implicitè revelata volunt etiam re-ducere ea, quæ physicæ, vel metaphysicæ connœntur, e. g. physicæ connœctitum ignis cum calore: metaphysicæ prædestinatio cum salute hominis prædestinati, unita cum re unita &c. sed de hoc num. 153. agendum. Huic terminorum explicatio addo, hoc notandum, nempe, DÉUM suas locutiones, seu revelationes hominibus factas, accom-modare modo loquendi humano; ac vocibus, aut signis uti, prout homines communiter utuntur, vel ei intelligent; vnde enim ab hominibus intelligi. His prænotatis pergi-mus ad conclusiones, quæ nobis videntur factis communiter recepta.

153. Dico. 1. Si revelatur formaliter, adeoque est de fide, totum actuale, tunc etiam illius partes essentiales sunt de fide (intellige ita, ut sint sicut objectum remotum fidei, si revelatio nondum sit factis applicata, vel explicata: sive, si nondum constet, quod illa, vel illa, sint partes &c. proximum verò, si revelatio sit factis applicata, vel factis constet, haec, vel illa, esse facta: quod deinceps semper subintelligimus) Prob. conclusio. Per revelationem totius recipia eu-ram dicuntur, & revelantur partes eius es-sentiales, tam physicæ, quam metaphysicæ. ergo fiunt de fide.

Prob. ant. Qui dicit totum, abique du-bio etiam censetur, velle dicere essentiam ejus physicam, vel metaphysicam; qui vo-ces humanae, in humano commercio, vel maximè significant essentias rerum: ergo, qui utitur vocibus significantibus totum, etiam dicit ejus essentiam physicam, vel me-taphysicam: atque partes physicæ, vel me-taphysicæ, sunt formaliter essentia totius: ergo etiam istas dicit. Confir. Qui dicit, dari animal rationale, abique dubio dicit, dari, & animal, & rationale: qui dicit, dari compositum ex corpore, anima, & unione, indubitanter dicit, dari corpus, animam, & unionem: sed qui dicit, dari hominem, seu totum humanum, dicit, dari animal rationa-le, item dari dictum compositum: ergo etiam dicit, dari eas partes.

154. Dico 2. Si veritas universalis est revelata, adeoque est de fide, etiam sunt de fide veritates particulares, sub ea conten-ta. prob. veritates istæ particulares sunt quasi partes, contentæ in universalis, tanquam in toto: ergo, revelata veritate universalis, re-velantur etiam particulares, & sunt de fide, prob. ant. in cali casu veritas universalis est quasi aliqua collectio plurimum veritatum, ejus constitutiva, & partes, sunt veritates particulares, e. g. haec veritas universalis: *Omnis homo est redemptus à Christo;* est quasi collectio harum veritatum particula-rium: *Petrus est redemptus à Christo;* *Pau-lus est redemptus à Christo;* *Ioannes est redemptus à Christo;* & iste veritates sunt par tes illius collectionis: ergo.

Confir. 1. Qui explicat, & exprefse dicit, omnes homines esse redemptos à Christo, etiam, licet non ita exprefse, ta-men factis intelligibiliter dicit, & hunc, & prob. jam conclusio quoad connexionem metaphysicam. Res, etiam metaphysicæ connexæ, non sunt partes, nec identificatae illi rei, cui ita connexæ sunt: ergo per se, & directè non dicuntur: sed ne-qui dicuntur indirectè, vel mediate; quia qui loquitur de aliqua re, non coiplo cen-setur, in modo non potest semper censi-ri, loqui de omnibus metaphysicæ connexis: quin potius potest ex rationabili causa nolle, de illis loqui: e. gr. DEUS revelans incarnationem potest utique nolle revelare omnia, que cum ipsa essentia connexa sunt: cur enim non possit nolle, ut homines ve-niant in notitiam omnium illorum, adeo-que aliqua celare? certè nulla appetit im-plicantia.

155. Confir. 1. Potest DÉUS revelare aliquam rem, quin revelet omnia predica-ta realiter ei identificata, sive quin eam reve-let, sub conceptu tam claro, ut omnia eius pre-di-